५. विद्यार्थीको मूल्याङ्कन

शैक्षिक मेलाले विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्ने एउटा राम्रो अवसर दिन्छ । यस कामका लागि कक्षाका सबै विद्यार्थीहरुको नाम लेखी शैक्षिक मेलाको पुरै प्रक्रियामा विद्यार्थीको अवलोकन गरेर आफ्नो टिप्पणी लेख्न सकिन्छ ।

विद्यार्थीको नाम	क्रियाकलाप स्टल नं.	टिप्पणी

६. अभ्यास मेला र शैक्षिक मेला

वास्तविक शैक्षिक मेला गर्ने केहि दिन अघि तोकिएको स्थान र समयमा विद्यार्थीहरुलाई आ-आफ्नो कक्षाको स्टल राखी अभ्यास शैक्षिक मेलाको आयोजना गराउनुपर्छ । यसो गर्दा एकातिर केही कमीकमजोरी भएमा त्यसलाई सुधार गर्ने मौका मिल्छ भने अर्कातिर वास्तविक शैक्षिक मेला व्यवस्थित हुन मदत पुग्छ । अभ्यास मेलामा निम्न कुराहरुमा ध्यान दिनुपर्छ :

- स्टलहरु कहाँकहाँ कसरी राखिएका छन् ?
- शैक्षिक मेलालाई कति समयसम्म राख्ने ?
- मेलामा क-कसलाई आमन्त्रण गर्ने ?
- क-कसलाई कुनकुन समय दिइएको छ ?
- कति विद्यार्थी समावेश भएका छन् र बाँकीले के गर्ने ?
- अन्य मानिसहरु कसरी सहभागी हुने ?

७. शैक्षिक मेलाका बारेमा कक्षामा छलफल

शैक्षिक मेला सकिएपछि अर्को दिन कक्षामा विद्यार्थीहरुसँग मेलाको मूल्याङ्कनका लागि तिमीहरुलाई कस्तो लाग्यो ? कुन कुरा गाह्रो लाग्यो ? कुन कुरा रमाइलो लाग्यो ? जस्ता प्रश्नहरु गरी छलफल गर्नुपर्छ । यसरी गरिने छलफलले अर्कोपटकको मेलालाई अझ प्रभावकारी बनाउन मदत पुऱ्याउँछ ।

८. शैक्षिक मेलाको मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन

शिक्षकहरु बसी आफ्नो विद्यालयले आयोजना गरेको शैक्षिक मेला कति प्रभावकारी भयो र अर्को वर्ष मेलालाई अझ प्रभावकारी बनाउन के गर्न सकिएला भनी छलफल गर्नु महत्वपूर्ण हुन्छ । विद्यालयले गरेको कामबाट सिक्दै निरन्तर सुधारको सम्भावनाको लागि निम्न कुराहरुमा छलफल गर्नुपर्छ :

- शैक्षिक मेलाप्रति अभिभावक वा आगन्तुकको प्रतिक्रिया कस्तो रह्यो ?
- कस्ताकस्ता कामहरु राम्ररी सम्पन्न गर्न सकियो ?
- कस्ता कस्ता कुराहरुले समस्या देखियो ?
- आउँदो वर्ष ती समस्याहरुलाई कसरी समाधान गर्ने ?
- क-कसले, क-कसलाई सहयोग गर्न सकेमा मेला अझ प्रभावकारी हुनसक्छ ?

German Nepalese Help Association (GNHA)
Lazimpat, Kathmandu, Nepal
E-mail: gnha@gnha.org.np
Web: www.gnha.org.np

शैक्षिक मेला

GERMAN-NEPALESE HELP ASSOCIATION
GNHA
जर्मन् नेपाल सहयोग संघ

शैक्षिक मेला (Exhibitional Fair)

शैक्षिक मेला भन्नाले विद्यार्थीहरुले पाठ्यक्रम अन्तर्गत लामो समय लगाएर गरेका महत्वपूर्ण सिकाइहरुलाई उनीहरुबाट प्रस्तुत गरेर टुङ्ग्याउने एक महत्वपूर्ण शैक्षिक कार्यक्रम हो । यस्तो कार्यक्रममा सम्बन्धित विद्यालयका विद्यार्थी, अभिभावक र आगन्तुकहरु सहभागी हुन्छन्, कार्यक्रमको अवलोकन गर्छन र क्रियाकलापमा भाग लिन्छन् । यसले विद्यार्थीहरुलाई सक्रिय बनाउँछ र जिम्मेवारी बहन गर्ने सीपको विकास गर्छ । शैक्षिक मेलामा शिक्षकको सहायक भूमिका हुन्छ । शिक्षकले विद्यार्थीहरुलाई मेलामा राखिने सिकाइका क्रियाकलापहरुको निर्धारण, त्यसको प्रक्रिया र हरेक विद्यार्थीले निर्वाह गर्ने भूमिकामा सक्षम बनाउँछन् । त्यसपछिका सबै आयोजनाहरु विद्यार्थीले गर्छन् । शिक्षकले शैक्षिक मेलाको सुपरिवेक्षण गर्छन् र तत्काल आवश्यक देखिएका कुराहरु विद्यार्थीलाई जानकारी गराउँछन् । अर्थात, शैक्षिक मेलाले विद्यार्थीको सहभागिता र सिकाइलाई प्रभावकारी र दिगो बनाउन मदत पुऱ्याउँछ ।

शैक्षिक मेला (Exhibitional Fair)

विद्यालयहरुले शैक्षिक मेलालाई नियमित वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत राख्ने गरेको पाइन्छ । तसर्थ शैक्षिक मेलालाई वर्षमा एकचोटी गरिने एक व्यवस्थित कार्यक्रमका रुपमा बुझ्न सकिन्छ । सम्बन्धित शैक्षिक सत्रमा विद्यार्थीहरुले सिकेका महत्वपूर्ण सिकाइहरुलाई रोचक तरिकाबाट प्रदर्शन गर्नुपर्ने भएको हुदाँ विद्यालयहरुले सामान्यतया शैक्षिक मेला तेस्रो त्रैमासिक भित्र अनुकुल समयमा आयोजना गर्छन् ।

शैक्षिक मेला कस्तो ?

शैक्षिक मेलालाई विद्यालयहरुले विभिन्न तरिका र स्तरहरु प्रा.वि., आधारभूत तह., मा.वि. मा आयोजना गर्ने गरेको पाइन्छ । यसका केही प्रकारहरु तल उदाहरण स्वरुप दिइएको छ :

१. कुनै एक विषयमा आयोजना गर्ने, जस्तै : विज्ञान अथवा गणित शैक्षिक मेला SCIENCE fair, MATH Fair, Metric mela
२. हरेक विषयका अति महत्वपूर्ण सिकाइहरुलाई समेटेर गरिने मिश्रित विषयहरुको शैक्षिक मेला ।

सर्वप्रथम विद्यालय वा शिक्षकहरुले कुन किसिमबाट मेलाको आयोजना गर्ने भनी छलफलबाट निर्धारण गर्नुपर्छ । मिश्रित विषयको मेला आयोजना गर्ने हो भने एक दिनमै मेला सकिन्छ तर विषयगत मेला आयोजना गर्ने हो भने हरेक विषयका लागि फरक - फरक दिन तोक्नुपर्ने हुन्छ । ती दिनहरु विद्यालयको वार्षिक क्यालेन्डरमा तोक्नुपर्ने हुन्छ । मेला कतिओटा विषयमा आयोजना गर्ने भन्ने कुरा अर्को महत्वपूर्ण कुरा हो । विद्यालयले मेला गर्ने भनी निर्धारण गर्नुअघि त्यसको व्यवस्थापनका पक्षमा विचार गर्नुपर्छ र शैक्षिक सत्रभित्रमा सिकाउनुपर्ने पाठहरुमा पनि विचार पुऱ्याउनुपर्ने हुन्छ । तसर्थ प्राथमिक विद्यालयको तहमा मिश्रित मेलाको आयोजना गर्दा प्रभावकारी हुने देखिन्छ । मिश्रित मेलाका लागि एक दिन भए पुग्छ र प्रा.वि. का सबै विद्यार्थीहरुलाई समावेश गराएर आयोजना गर्न सकिन्छ ।

शैक्षिक मेलाका चरणहरु

१. पाठ्यक्रम अन्तर्गत गरेका महत्वपूर्ण सिकाइका क्रियाकलापहरु पहिल्याउने

सर्वप्रथम शैक्षिक सत्र भित्र कक्षामा विद्यार्थीहरुले गरेका महत्वपूर्ण सिकाइका क्रियाकलापहरुमा विचार गर्नुपर्छ । तीमध्ये शैक्षिक मेलामा राख्न योग्य क्रियाकलापहरुको सूची बनाउनुपर्छ । सूची बनाउने काम विद्यार्थीहरुसँग छलफल गरेर तयार गर्न सकिन्छ ।

कक्षा :					
नेपाली	अंग्रेजी	गणित	सामाजिक	विज्ञान	सि.क

२. शिक्षकहरुको बैठक

शैक्षिक मेलाको तयारीका बारेमा छलफल गर्न शिक्षक बैठक गर्नुपर्छ । बैठकमा हरेक शिक्षकले तयार पारेको सूचीमा छलफल गरी कक्षा १ देखि ५ का लागि शैक्षिक मेलामा राख्ने क्रियाकलाप वा स्टलहरुको सङ्ख्या निक्यौल गर्नुपर्छ । हरेक कक्षाको स्टलमा एकैनासका क्रियाकलापहरु भए भने शैक्षिक मेला रमाइलो र प्रभावकारी हुदैन । हरेक क्रियाकलापहरु के कसरी गर्ने भनी स्पष्ट निर्देशन समेत तयार गर्नुपर्ने हुन्छ । साथै विद्यालयमा शैक्षिक मेलाको आयोजना गर्ने स्थान छुट्याउनुपर्छ । स्थान छुट्याउँदा कुन कुन कक्षाले कहाँ कहाँ स्टल राख्ने भनेर ठाउँको निर्धारण गर्नुपर्छ । मेलामा अभिभावक लगायत अरु क-कसलाई बोलाउने, मेला कति लामो अवधिको हुने, विद्यार्थी वा आगन्तुक कताबाट आउने र कताबाट निस्कने आदि कुराको विचार गर्नुपर्छ ।

कक्षा	नेपाली	अंग्रेजी	गणित	सामाजिक	विज्ञान	सि.क
१						
२						
३						
४						
५						
जम्मा						

३. स्रोतको विश्लेषण

आफ्नो कक्षाका विद्यार्थीहरुलाई कस्ता कस्ता क्रियाकलापहरुमा सक्षम बनाउने भन्ने कुरा प्रष्ट भएपछि हरेक विषयका क्रियाकलाप, त्यसमा चाहिने स्रोतसामग्री र आवश्यक पर्ने विद्यार्थी सङ्ख्या र उनीहरुको भूमिका विश्लेषण गर्नुपर्छ ।

विषय:	सामग्री १	सामग्री २	सामग्री ३	सामग्री ४		आवश्यक विद्यार्थी संख्या
क्रियाकलाप १						
क्रियाकलाप २						
क्रियाकलाप ३						
क्रियाकलाप ४						
क्रियाकलाप ५						

मेलाका लागि आवश्यक पर्ने कतिपय सामग्रीहरु जस्तैः कार्टुन, पत्रपत्रिका, चित्र, बट्टाहरु आदि, विद्यार्थीहरुले नै संकलन गरेर ल्याउन सक्छन् । यी सामग्रीहरु खोजेर ल्याउन वा संकलन गर्नका लागि विद्यार्थीहरुलाई जानकारी गराई आवश्यक समय दिनुपर्दछ ।

४. विद्यार्थीहरुलाई तयार पार्ने र अभ्यास गराउने

कक्षामा विद्यार्थीहरुसँग बैठक गरी शैक्षिक मेलाको दिन र कक्षाले राख्ने क्रियाकलापको स्टलहरुका बारेमा छलफल गर्नुपर्छ । जस्तैः

- जम्मा स्टल सङ्ख्या र तिनका विषयहरु
- विद्यार्थीहरुको समूह गठन र स्टलको बाँडफाँड
- स्टलहरु राख्ने ठाउँ, सामानको ओसार पसार र काम सकिएपछि त्यसको व्यवस्थापन
- चाहिने सामग्रीको निर्माण र संकलन
- हरेक स्टलमा विद्यार्थीले गर्ने भूमिका

कक्षामा छलफल गर्दा विद्यार्थीहरुबाट आउन नसकेका कुराहरु शिक्षकले थपिदिनुपर्छ । छलफलको समयमा शिक्षकले तयार पारेको विश्लेषण तालिका हेर्नु अति आवश्यक हुन्छ । यति गरिसकेपछि विद्यार्थीहरुलाई कक्षामा शैक्षिक मेलाको प्रक्रियामा अभ्यास गराउनुपर्छ ।